

Serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området i Österbottens välfärdsområde 2025–2026

Välfärdsområdesstyrelse 16.09.2024 § 186

4482/00.01.02.01/2024

Beredare Vähäkangas Pia
Pellfolk Tony
Koskela Marketta
Björkqvist Monika
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Bakgrund

Med serviceboende med heldygnsomsorg (Socialvårdslagen 21 c §) avses boende i ett vårdhem, ett servicehem eller en liknande boendeenhet där personen förfogar över en bostad och där hen av boendeenhetens personal utan dröjsmål och oberoende av tid på dygnet får vård och omsorg också för sitt akuta behov. Målgruppen är personer som dagligen, oberoende av tid på dygnet, behöver fortlöpande vård och omsorg eller krävande yrkesinriktad vård som det inte är möjligt eller förenligt med klientens intresse att ordna som hemvård, närståendevård, familjevård eller på något annat sätt. Serviceboende med heldygnsomsorg ordnas långvarigt eller kortvarigt. Det kan vara tillfälligt eller regelbundet återkommande. I Österbottens välfärdsområde finns det för tillfället (1.8.2024) 1 855 platser för serviceboende med heldygnsomsorg. Dessa platser är till för långvarigt boende. Nyttjandegraden varierar mellan 89,7 % och 102,5 %. Kortvarigt serviceboende med heldygnsomsorg (= intervallvård) tillhandahålls i området vid sju enheter. För detta ändamål har man reserverat sammanlagt 106 platser.

Österbottens välfärdsområde har som ett mål att 93 % av dem som fyllt 75 år ska bo hemma år 2025. Även om befolkningen i Österbotten är friskare i jämförelse med den nationella nivån använder de äldre mer tjänster än den motsvarande åldersgruppen på riksnivå, samtidigt som färre personer som fyllt 75 år bor hemma (2023: Österbotten 91,8 % jämfört med hela Finland 93 %). För att allt fler äldre ska kunna bo hemma har välfärdsområdet ökat antalet förebyggande tjänster och tjänster som främjar hemmaboende, såsom hemrehabilitering, hemsjukhusverksamhet och jourens mobila sjuksköttjänster. Den grupp av klienter som använder sig av intervallvård har utvidgats. Samtidigt framskrider också de planer som anknyter till gemenskapsboende.

Serviceproduktionen för äldre personer kan också granskas genom hur täckande den är. Sotkanet.fi beskriver täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg genom att beräkna andelen och antalet 75 år fyllda personer vid en bestämd tidpunkt (31.12.2023). Enligt denna beräkningsformel uppgår täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg i Österbottens välfärdsområde till 7,5 % (1 601 personer). Det nationella jämförelsetalet är 6,4 %. I dialoger välfärdsområden emellan beräknas täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg utgående från platsantal, vilket leder till att täckningstalet blir högre, eftersom man utgår från att nyttjandegraden är 100 %. Även i den här jämförelsen är täckningstalet 8,7 % i Österbottens välfärdsområde bland de högsta bland välfärdsområdena (det nationella genomsnittet är 6 %). Välfärdsområdena har i regel ställt upp ett mål för täckningen där platsantalet på serviceboenden med heldygnsomsorg motsvarar 5,8–6 %.

Den strukturförändring och minskning av platsantalet som bör genomföras inom boendeservicen för att platsantalet ska motsvara den nationella nivån är de viktigaste åtgärderna som måste vidtas för att servicen och verksamheten i Österbottens välfärdsområde ska kunna avpassas i enlighet med linjedragningarna i framtids- och anpassningsprogrammet. De årliga nettokostnaderna för en egen serviceboendeenhet med 20 platser för heldygnsomsorg ligger mellan 1,3–1,8 miljoner (enligt budgeten för år 2024). De samarbetsförhandlingar som pågår som bäst avslutas den 13 september 2024.

Förslag

I och med att befolkningen i Österbottens välfärdsområde är friskare föreslår man att välfärdsområdet ska ställa upp ett mål för boendetäckningen som ligger minst på samma nivå som det nationella genomsnittet. Minskningen av platsantalet berör både den egna och den privata serviceproduktionen. Den förändringsprocess som syftar till att minska antalet platser inom serviceboenden med heldygnsomsorg genomförs stegvis.

Förändringen som utgör en del av framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026 inleds 1.1.2025. I och med att förändringsprocessen framskrider långsamt föreslår man att antalet platser ska minska stegvis så att man innan utgången av år 2026 uppnår en täckningsgrad på cirka 7 %. **Ifrågavarande täckningsgrad på 7 % är i linje med det mål som fullmäktige godkände (11.3.2024 § 8) gällande antalet personer som bor hemma** (93 % av dem som fyllt 75 år bor hemma år 2025).

Platsminskningen genomförs klientorienterat. Minskningen av platsantalet genomförs så att personer som beviljats plats inte blir utan en serviceboendeplats. Genomförandet av förändringen framskrider långsamt, eftersom den genomsnittliga vårdtiden för dem som bor på serviceboenden med heldygnsomsorg är över två år. Förändringen kommer dessutom att framskrida i olika takt på olika enheter.

Köer till serviceboende med heldygnsomsorg 2023–2024						
	Personer i kö			Väntetid i månader, variationsintervall		
	Januari–juni		Juli–augusti	Januari–juni		Juli–augusti
Områden	2023	2024	2024	2023	2024	2024
Norra området	35	21	24	1,4–3,3	0,6–1,7	0–2,1
Mellersta området	97	81	66	1,7–2,5	0,9–2,5	0,2–2,4
Södra området	34	51	28	0–3,3	0,4–6,3	0–6,1

Åtgärder och serviceboende med heldygnsomsorg i norra området i Österbottens välfärdsområde

Förändringsförslaget i tabellen för perioden år 2025 till 2026 består av en minskning med cirka 21 egna serviceboendeplatser med heldygnsomsorg. Resterande minskning av serviceboendeplatser planeras att förverkligas genom att minska på köptjänster för dygnet runt-serviceboende. Över hälften av boendeserviceproduktionen i det norra området är köptjänster.

För det norra området planeras en ökning av bostäder för gemenskapsboende med det så kallade hybridkonceptet. Med hjälp av dessa är tanken att försöka möta äldres boendebehov mer ändamålsenligt och därmed på lång sikt minska behovet av serviceboende med heldygnsomsorg och fördela personalresurserna effektivt.

Serviceboende med heldygnsomsorg för äldre 2025–2026 – föreslagna åtgärder		
Områden	Det nuvarande antalet platser 1.8.2024 (egna och köpta)	Minskningen av antalet platser 2025–2026
Norra området: <i>Kronoby Jakobstad Larsmo Pedersöre Nykarleby</i>	Det finns 549 boendeplatser (271 egna och 278 köpta). Täckningen är 9,1 %.	Minskingsbehovet uppgår till 120 platser om täckningen ska vara 6 % år 2030. 2025–2026: minskning med 84 platser (21 egna och 63 köpta platser) 2027: minskningsbehov på 36 platser
Hela Österbotten	1 855 platser, täckningen är 8,5 %	2025–2026: minskning med 235 platser, varvid täckningen blir 7 % år 2026 2027: minskningsbehov på 81 platser

Konsekvensbedömning – allmän nivå

Nettokostnaderna (budgeten 2024) för ett serviceboende med heldygnsomsorg med 20 platser är på årsnivå i genomsnitt cirka 1,46 miljoner. Kostnaderna påverkas av bland annat personaldimensioneringen, enhetens storlek, nyttjandegraden, logistiken, hyreskostnaderna och enhetens placering i anslutning till en större servicehelhet. Även personaltillgången inverkar på hur optimalt platserna kan användas.

På basis av RAI-data (1.8.2024) kan man konstatera att klienternas vårdtyngd i serviceboende med heldygnsomsorg fortfarande är en aning lägre i Österbottens välfärdsområde när den jämförs med det nationella genomsnittet – i synnerhet i det mellersta och södra området. I det norra området motsvarar klienternas vårdtyngd det nationella genomsnittet. Den lättare vårdtyngden inverkar på att omsättningen bland klienterna på dygnet runt-boendeservice är långsammare.

En minskning av antalet platser på serviceboenden med heldygnsomsorg förutsätter att servicekedjorna och serviceprocesserna för äldre fortsättningsvis effektivteras. Tillgången till hemvård och verkningfullheten av den har betydelse för främjandet av hemmaboende.

Risker

De risker som hänför sig till serviceboende med heldygnsomsorg kan betraktas från klientens, klient- och patientsäkerhetens, servicehandledningens, serviceproduktionens och fastighetens perspektiv. De diskussioner som förs om minskningen av antalet platser kan öka de äldres känsla av otrygghet. En omedelbar risk är att antalet personer som väntar på service ökar. Även om antalet platser minskats under åren 2023–2024 verkar det ändå som om antalet personer som väntar på en plats minskat. Välfärdsområdet har under de senaste åren satsat på att öka de förebyggande tjänsterna som bistår ett tryggt hemmaboende.

En stängning av enheter kräver en ändring av servicestyrningsprocesserna, den sektorsövergripande verksamheten och samarbetsformerna. Här kan det råda en risk för att de verksamhetsmodeller som används vid styrningen till servicen förblir oförändrade. Eftersom äldre använder sig av såväl hälso- och sjukvårds- som socialvårdstjänster intar den individuella, målinriktade och rehabiliteringsfrämjande vård-/serviceplanen en mycket viktig roll i förebyggandet av att de äldre styrs till tyngre tjänster. Beträktat från ett klient- och patientsäkerhetsperspektiv är det viktigt att den verksamhetsmodell som syftar till att främja rehabilitering etableras på alla enheter som tillhandahåller tjänster för äldre för att man ska undvika att en persons funktionsförmåga hämmas till följd av orörlighet.

I bruktagandet av en aktiverande verksamhetsmodell är något som välfärdsområdet i nuläget arbetar med inom ramen för ett utvecklingsprojekt.

Skicket på de fastigheter som används för serviceboende med heldygnsomsorg i välfärdsområdet är varierande. Bland annat de anstaltsliknande konstruktionerna ställer till utmaningar. I Österbotten finns det också små enheter där personaldimensioneringen är högre på grund av att även ett mindre antal klienter kräver ett tillräckligt antal anställda på varje arbetspass. I synnerhet nattskiften kan ställa till utmaningar.

Konsekvensbedömning – norra området

I norra regionen bedöms en förflyttning från serviceboende med heldygnsomsorg till vård och service i hemmet samt till gemenskapsboende vara realistiskt, då man jämför med täckningsgraden i övriga välfärdsområden. En risk med förändringen är att antalet klienter som beviljats en boendeplats men ännu inte fått en boendeplats kommer att öka tillfälligt under tiden förändringen förverkligas. Eftersom medelboendetiden på ett serviceboende med heldygnsomsorg överstiger 2 år, bedöms förändringen inte kunna ske under en alltför kort tid. Vårdtyngden hos klienterna på serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området motsvarar den nationella medelnivån, vilket sannolikt innebär att omsättningen av klienter inte är långsammare än genomsnittet. Det är viktigt att klienterna som bor på nuvarande serviceboendeplatser garanteras en liknande boendeplats. Den föreslagna förändringen måste ske dynamiskt och kontrollerat för att undvika påfrestningar i vård- och servicekedjan.

Sektordirektör, äldre personer Vähäkangas Pia

föreslår att styrelsen tar del av följande förslag till ändringar i det norra området av Österbottens välfärdsområde:

- som en del av verkställigheten av framtids- och anpassningsprogrammet minskas antalet platser för serviceboende med heldygnsomsorg med 84 stycken under åren 2025–2026, varvid en täckning på 7 % uppnås innan utgången av år 2026

- för att antalet platser ska kunna minskas med 84 stycken stängs en enhet som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området. Namnet på enheten meddelas då samarbetsförhandlingarna är avslutade.

- användningen av köpta platser minskas med 63 stycken under åren 2025–2026

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen innan det slutgiltiga beslutet ber om utlåtanden av kommunerna i det norra området och genomför en medborgarenkät om de förändringar som görs i servicenätet inom ramen för framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026.

Beslut:

Föredraganden ändrade punkterna 2 och 3 i sitt beslutsförslag enligt följande:

- för att antalet platser ska kunna minskas med 84 stycken stängs en enhet som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området, den enhet som föreslås stängas i norra området är Purmohemmet med 21 platser. Användningen av köpta platser minskas därutöver med 63 stycken under åren 2025–2026.

Under diskussionen gavs följande förslag:

Ledamot Mervi Rantala föreslog att ärendet kompletteras med statistik om hur antalet 80-åringar i välfärdsområdet ändras under åren 2025-2030 innan ärendet sänds ut för utlåtanden. Peter Sjökvist stödde förslaget, varefter det godkändes enhälligt av styrelsen.

Ledamot David Pettersson föreslog att antalet platser på serviceboenden inte minskar i snabbare takt än platser på gemenskapsboenden kommer till. Förslaget vann inte

understöd och förföll därför.

Ledamot Hans-Erik Lindqvist föreslog därefter följande tillägg till beslutet: "Styrelsen betonar vikten av att antalet platser för gemenskapsboenden ökas så fort som möjligt för att behärskat kunna genomföra minskningen av boendeservice med heldygnsomsorg." Ledamöterna Rainer Bystedt och Peter Sjökvist stödde förslaget, varefter områdesstyrelsen godkände förslaget.

Områdesstyrelsen godkände även föredragandes korrigerade beslutsförslag.

Som en teknisk korrigerande ströks följande texter i beredningen inför kommande behandlingsskeden: "För att uppnå den nationella målnivån föreslår man att målet för täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg på lång sikt ska vara 6 % år 2030. Den föreslagna täckningsgraden (6 %) innebär att man borde minska antalet platser med cirka 316 stycken, varvid man år 2030 skulle ha 1 537 platser för serviceboende med heldygnsomsorg." samt "För att täckningsgraden på 6 % ska uppnås år 2030 är det viktigt att fortsätta minska antalet platser år 2027."

Distribution